

Дејан Пралица
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

УДК 81'42:[004.738.5:316.774.
(497.11)
32.019.5:[004.738.5:316.
774(497.11)
Оригиналан научни рад

ЈЕЗИК МРЖЊЕ У САОПШТЕЊИМА ПОЛИТИЧКИХ ПАРТИЈА У СРБИЈИ¹

Циљ овог рада јесте да укаже на то какав језик користе политичке партије када се међусобно оптужују за погрешну политику. Најчешћа форма обраћања политичких странака јесте жанр саопштење који, потом, медији у целини или делимично преносе. Квалитативна анализа медијског дискурса саопштења на примерима Српске напредне странке и Демократске странке показала је висок проценат говора мржње у том идеолошком медијском жанру. Анализа је утврдила готово идентичну матрицу на основу које партије размењују међусобне оптужбе: једна партија критикује другу, прозива је за одређене пропусте, позива се на догађаје из прошлости и користи модел „ми смо ту због грађана, а ви због својих позиција у власти“. Друга партија на оптужбе и прозивке не даје конкретне одговоре већ упућује контраоптужбе, такође користи историјске догађаје као аргументе и модел „ми смо добри и угрожени“, а „ви сте зли и агресивни“. Таквим наступима у јавности, односно медијима, релативизује се политичка одговорност и власти и опозиције.

Кључне речи: новинарски жанр, саопштење, говор/језик мржње, политичке странке/партије, интернет.

Сваки рай је и медијски рай!
Патрик Бесон (Ђурић, 1997:612).

1. УВОД

Политичке странке свакодневно комуницирају са својим симпатизерима, опонентима, са јавношћу. У *преинтернетској ери* за такав вид комуникације, као посредник, били су неопходни *традиционални медији* (штампа, радио, телевизија). Данас се брзина те комуникације мери секундама и пре но што горепоменути медији објаве (одабране/прерађене) делове саопштења стра-

¹ Контакт с аутором: novisad1748@mts.rs . Рад је настао као резултат истраживања у оквиру пројекта *Дигиталне медијске технологије и друштвено образовне промене* који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја (бр. III 47020).

нака, на страначким порталима, друштвеним мрежама и твитер-налозима јавност је већ могла да буде упозната за ставовима, оптужбама и похвалама које долазе из партијских служби за информисање. Иако је у питању јавна комуникација (према Ђорђевић 2007:113-117; Томић 2003:73-75; Радојковић и Милетић 2006:83-92; Табс 2013:53), која је намењена великом броју људи, ставови који се том приликом износе имају као ислјучиви циљ наметање сопственог мишљења, често употребом и непримереног дискурса, а све како би се *група страна*, која је предмет критике, јавности приказала као негативна, деструктивна, неподобна за руковођење државом, односно друштвом. Страначка саопштења су, што ће показати примери у наставку рада, до те мере тенденциозна, да би се, и без новинарске интервенције, са карактеристичним регистром појмова, могла сврстати међу таблоидне текстове.

2. ЦИЉ РАДА И ДЕФИНИСАЊЕ ПРЕДМЕТА ИСТРАЖИВАЊА

Циљ рада јесте да укаже на то какав језик користе политичке партије када се обраћају јавности, односно када се међусобно оптужују за погрешну политику. Најчешћа форма обраћања странака јесте жанр саопштење који, потом, медији у целини или делимично преносе.

„*Језик мржње, говор мржње или политички некоректан говор, у медијском контексту, јесте одступање од правила добре праксе медијског извештавања који се базира на истинитом, правовременом избалансираном и етичком писању медија о људима, догађајима и појавама*“ (Пралица 2014:336). Иако се у овом раду не бавим писањем новинарских форми, већ писањем политичких саопштења, одговорност новинара у процесу јавног комуницирања такође је велика. *Говор мржње* дефинисале су различите институције за људска права, као и велики број стручњака. Комитет министара Савета Европе, у *Прејоруци бр. 20 о говору мржње* из 1997. наводи да су то „сви облици изражавања који шире, подстичу, промовишу или оправдавају мржњу према расама, ксенофобију, антисемитизам и друге облике мржње засноване на нетолеранцији...“ (Ружић 2010)². У стручној (лингвистичкој, социолошкој и комуниколошкој) литератури говор мржње дефинисан је слично. То је „обухватан назив за вербално изражавање мржње, шовинизма, ксенофобије, расизма и других колективних негативних осећања“ (Бугарски 2001:117). *Политички некоректан говор* усмерен је на то да се (неко) дискриминише, омаловажава и вређа и представља „произвођење непријатеља или учвршћивање другог или чак супротног као непријатеља“ (према Вељак 2001)³. *Говор мржње* је такав говор „којим се изражава, заговара и охрабрује,

² Текст доступан на: <http://www.media.ba/bs/etikaregulativa-novinarstvo-etika/mediji-i-govor-mrznje-medunarodni-pravni-okvir> (посећено: 01.07.2015).

³ Текст доступан на: <http://www.gayecho.com/aktivizam.aspx?id=3277&grid=2001&page=6#.VZhLVbUa7Ho> (посећено: 01.07.2015).

заступа или подстрекује мржња према одређеним појединцима које одликују неке заједничке особине“ (Parekh 2006:214). Класичан образац за *јовор мржње* јесте „увреда групе људи, где је мотив за увреду припадност одређеној групи“ (Драшковић 2010:147 према Hainze 2006:577). Последица *јовора мржње* јесте „изазивање негативног осећања код свих (или већине) чланова групе којима је упућен [...], те се на тај начин креира амбијент социјалне дискриминације“ (Васовић 2002:17). Поједини аутори га називају и *дискриминајторски медијски јовор* те га дефинишу као „исполитизовану језичку употребу“ (Валић Недељковић 2010:201), а такође учавају и специфичну структуру таквог говора/језика: „развијају се мали, еристички жанрови засновани на фразеологизмима сатиричног, иронијског и пародијског карактера“ (Животић и Станојевић 2013: 262).

Са друге стране налази се *јолијички коректан јовор/језик* који је усаглашен са захтевима датим у *Декларацији Уједињених нација о људским правима* да нико не може бити дискриминисан помоћу језика (према Савић 2004:3-8; Савић 2009:7-8). Иако се у медијским законима Србије – *Закон о јавном информисању и медијима* (члан 75)⁴ и *Закон о електронским медијима* (члан 51)⁵, забрањује говор мржње, не постоји неки стриктан договор или пропис о недискриминаторној употреби језика. Због тога је веома важна самосвест и новинара, али и појединаца. Како често подвлачи Свенка Савић „језик се непрестано мења, а *Кодекс несексиситичке ујошребе* језика представља допринос и зов у општој акцији за израду једног великог кодекса за употребу политички коректног говора у српском језику“ (Пралица 2005:10).

Саопштења за јавност (енгл. *press release*) „јесу информације које се у редакцију шаљу (електронском) поштом [...], а шаљу их разне службе за информисање, службе за односе с јавношћу, прес службе, агенције за публицитет и портпароли“ (Malović 2005:125; Dictionary of Media Studies 2006:182). У последње време саопштења за јавност, поред прослеђивања медијима, постављају се и на интернетске странице оних који их састављају.

Иако *саопштење* није новинарски жанр у класичном смислу, представља „убичајен и чест извор информација у функцији преноса ставова, мишљења и одређених порука [...] (који) најчешће пишу новинари или стучњаци за

⁴ „Идејама, мишљењем, односно информацијама, које се објављују у медијима не сме се подстицати дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њиховог припадања или неприпадања некој раси, вери, нацији, полу, због њихове сексуалне опредељености или другог личног својства, без обзира на то да ли је објављивањем учињено кривично дело“. Члан 75 *Закона о јавном информисању и медијима*.

⁵ „Регулатор се стара да програмски садржај пружаоца медијске услуге не садржи информације којима се подстиче, на отворен или прикривен начин, дискриминација, мржња или насиље због расе, боје коже, предака, држављанства, националне припадности, језика, верских или политичких убеђења, пола, родног идентитета, сексуалне оријентације, имовног стања, рођења, генетских особености, здравственог стања, инвалидитета, брачног и породичног статуса, осуђиваности, старосне доби, изгледа, чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама и других стварних, односно претпостављених личних својстава“. Члан 51 *Закона о електронским медијима*.

односе за јавност, достављајући га медијима уз захтев да га објаве“ (Јевтовић, Петровић и Арачки 2014:108). *Саопшћење* или *коминике* „и кад је намењено новинарима није новинарски жанр, може да се уврсти у информативну грађу коју новинари прикупљају за објављивање“ (Ђурић 1997:612; Ђурић 2003:353-354). Уредници и новинари треба да буду веома пажљиви када је у питању употреба информација из *саопшћења*. „На новинару који их чита је да одлучи јесу ли (саопштења) занимљива за читаоце, слушаоце или гледаоце, имају ли икакву вредност као вест или жели ли организација која их шаље само да дође до бесплатне рекламе“ (Итјул и Андерсон 2001:173-175). Чињеница је да је *саопшћење за јавност* једнострано, с тога интерес медија (новинара) не мора да се поклопи са интересима стане која је писала *саопшћење*. Мада предмет овог рада нису објављена страначка саопштења у медијима, одговорност уредника веома је велика јер су поједина *страначка саопшћења* која су писана политички некоректним језиком преносили и медији, што је произвело и реакције јавности⁶.

3. МЕТОДОЛОГИЈА

За анализу *саопшћења за јавност* политичких странака кориштена је квалитативна анализа медијског дискурса.

Квалитативна анализа чува информације о контексту и пружа детаљније истраживање у односу на искључиво квантитативну анализу. „Под квалитативном анализом садржаја понекад се подразумева просто проналажење и додавање квалификација већ издвојеном, разврстаном и пребројаном материјалу“ (Стојшин 2014:205 према Бранковић 2009). „Снага квалитативне анализе садржаја је у томе што је строго методолошки контролисана и што се материјал анализира корак по корак“ (Стојшин 2014:206-207 према Kohlbacher 2006).

Анализа медијског дискурса изучава друштво и проучава које врсте интеракција текст успоставља између људи и света и између моћних (власти, политичара, већине) и оних који то нису (опозиција, медији, публика, јавност) (према Matheson 2005:1-3). Анализом садржаја у медијима можемо много да сазнамо о друштвеним проблемима и стереотипима који се осликавају кроз језик и комуникацију (према Bell & Garrett 2001:3). Будући да медијски дискурс *кружи* унутар институција и међу њима и да је *укоорењен* у свакодневици, дискурс није готов производ, већ процес. Текст је део дискурсног процеса, тако да се мора посматрати унутар неког контекста (према

⁶ На пример саопштење Демократке странке *Буздован на власити* и саопштење Српске напредне странке *Буздован култура Демократске странке* пренели су медији попут *Радио-телевизије Србије*, *Радио-телевизије Војводине*, *Радио-телевизије Б92*, *Блица*: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/1729524/Polemika+DS-a+i+SNS-a+.html> (посећено 01.07.2015). http://www.rtv.rs/sr_lat/vojvodina/novi-sad/ds-nasilje-maloletnika-ogledalo-sns_529137.html (посећено 01.07.2015) http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2014&mm=10&dd=22&nav_id=914593 (посећено 01.07.2015); <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/504671/SNS-Demokrate-su-zavidne-i-ljubomorne> (посећено 01.07.2015);

Talbot 2007:5-10). Јединица анализе овог истраживања јесте *шексѝ саошшѝења за јавносѝ* (који укључује и наслов, као и потписника саопштења).

За потребе анализа конструисан је посебан *кодни лисѝ*, чије су категорије искључиво имале за циљ да се испита политички некоректан језик: 1) наслов; 2) лексика; 3) актери у тексту који нису цитирани; 4) исмевање особе – прекорачење прага приватности и изостајање доброг укуса 5) навођење одређене припадности актера (родне, националне, образовне, социјалне) иако то није суштина текста.

Такође, проверавано је и присуство појединих фактора којима се граде следеће стратегије политички некоректног језика: метафоризација, антагонизам, прошлост, (контра)оптужбе и ниподаштавање/исмевање појединца.

4. КОРПУС

Истраживање је обухватило прикупљање текстова, а потом и кодирање текстова *саошшѝења за јавносѝ* Српске напредне странке (СНС) и Демократске странке (ДС) у периоду септембар-новембар 2014. на интернет сајтовима те две странке. У том периоду маркирано је укупно 17 странаčkih саопштења (седам СНС-а и 10 ДС-а) (табеле 1. и 2):

странка	наслов	потпис	датум
СНС	<i>ДЕМОКРАТЕ РАДЕ ЈЕДИНО У СВОЈУ КОРИСТ</i>	Александар Јовичић, заменик председника ИО СНС-а	10.11.2014.
	<i>РАДИКАЛИ И КАРИЋ СПАСИЛИ ПАЈТИЋА</i>	Служба за информисање СНС-а	03.11.2014.
	<i>НОВИ ЛОПОВЛУК БОЈАНА ПАЈТИЋА</i>		03.11.2014.
	<i>БУЗДОВАН КУЛТУРА ДЕМОКРАТСКЕ СТРАНКЕ</i>		22.10.2014.
	<i>ОДГОВОР ДС-у</i>		15.10.2014.
	<i>ЈЕЗИК УВРЕДА И НЕПОЗНАВАЊЕ МАТЕРИЈЕ СУ ОГЛЕДАЛО ПОЛИТИКЕ КОЈУ ВОДИ БОЈАН ПАЈТИЋ</i>		15.10.2014.
	<i>ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ЈЕ ЈАСНО ОДГОВОРИЛА ДС-у</i>		26.09.2014.

Табела 1. Саошшѝења СНС-а

странка	наслов	потпис	датум
ДС	<i>МАЈА ГОЈКОВИЋ ПОСЛЕДЊА КОЈА МОЖЕ ДА ГОВОРИ О ПОЛИТИЧКИМ МОРАЛУ</i>	Информативна служба ДС-а	12.11.2014.
	<i>СНС МЕРИЛО ПОШТЕЊА У БАНКАРСКОМ ПОСЛОВАЊУ</i>		11.11.2014.
	<i>СНС ПОТКУПЉИВАЊЕМ И ЗАСТРАШИВАЊЕМ УТЕРУЈЕ</i>		03.11.2014.
	<i>НЕСПОСОБНОСТ НАПРЕДЊАКА СТИГЛА НА НАПЛАТУ ГРАЂАНИМА</i>		26.10.2014.
	<i>ПРОСЛАВА СМАЊЕЊА ПЛАТА И ПЕНЗИЈА</i>		22.10.2014.
	<i>БУЗДОВАН НА ВЛАСТИ</i>		22.10.2014.
	<i>ОДГОВОР ДР НЕБОЈШИ СТЕФАНОВИЋУ</i>		15.10.2014.
	<i>ИЗБЕГАВАЊЕ ОДГОВОРНОСТИ И НЕСПОСОБНОСТ ВЛАДЕ АЛЕКСАНДРА ВУЧИЋА</i>		13.10.2014.
	<i>СНС СВУ ЕНЕРГИЈУ УЛАЖЕ У ДОЛАЗАК НА ВЛАСТ НА СВИМ НИВОИМА</i>		12.10.2014.
	<i>КОЛАПС ПРАВОСУЂА СЛИКА РЕФОРМИ КОЈЕ СПРОВОДИ СНС</i>		29.09.2014.

Табела 2. Саопштења ДС-а

5. АНАЛИЗА И РЕЗУЛТАТИ

На примерима два саопштења која следе, покушаћу да покажем на који начин комуницирају политичке странке и какве шаљу поруке једна другој, али и медијима, односно у крајњем исходу – јавности. У такву анализу битно је укључити и друштвено-политички контекст током октобра 2014.

Тог месеца у Београду је одиграна фудбалска утакмица Србија-Албанија током које се десио инцидент када је на стадион *Маракана* убачена летелица-дрон са које се завијорила застава *Велике Албаније*, што је као последицу имало више инцидената наредних дана: отказана је најављена посета премијера Албаније Србији, а широм Војводине разбијане су радње чији су власници албанске и горанске националности. Тих дана октобра 2014. обележена је шеста годишњица од основања владајуће Српске напредне странке, а адвокати и просветни радници широм земље били су у штрајку. Ин-

формативне службе владајуће и опозиционе странке упутиле су *саопшћења за јавност*. Најпре је то учинила опозициона Демократска странка, а као реакција на то саопштење уследило је оно из Српске напредне странке. Због ограниченог простора у овом раду, квалитативна анализа биће примењена искључиво на два саопштења. Оба саопштења (слика бр. 1 и слика бр. 2), ради прегледнијег увида анализе, са страначких веб-сајтова, преносим у целини:

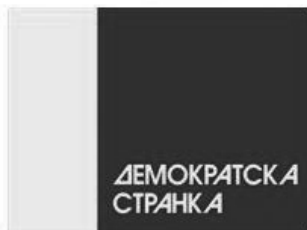
Буздован на власти

Медија центар » Саопштења » Буздован на власти

Tweet

f Like 388

- A +

Београд, 22. октобра 2014.

Чињеница да је скоро сто малолетника учествовало у серији криминалних напада на грађане Србије огледало је власти која влада буздованом, насиљем, цензуром и прогоном пристојности из нашег друштва. Српској напредној странци тешко се одмаћи од политике зарђале кашике и сендвича за прогон мањина али су морали знати да када председница Скупштине Србије позове на "затирање семена зла" да ће се зло

и догодити. Цензура у медијима и култури, прогон латинице у вишенационалним срединама, смањивање плата наставницима и родитељима као и обрачун са свим неистомишљеницима представљају каменицу у рукама младих људи и охрабрење да се насрне на све што је другачије.

Сећамо се да је управо Српска напредна странка патентирала киднаповања и мучка премлаћивања политичких противника, а да бираче на изборе присилно изводе хулиганске групе. Салве увреда, клевета, медијска хајка и политички монтирани процеси трајно су нарушили стање у Србији. Насиље које Српска напредна странка промовише није само вербално и доследно се спроводи и у економији и у доношењу закона без јавне расправе и у односу на примаоце социјалне помоћи, студенте, наставнике, адвокате. Након две године се јасно види да је победа Српске напредне странке велики цивилизацијски пораз за Србију и повратак у деведесете године.

Добро је што Српска напредна странка изјавама високог функционера Игора Мирковића покушава да се огради од трагичне ситуације у коју је увела целу Србију. Одрицање од одговорности за стање у земљи где држе све полуге власти ипак није довољно да се заустави талас насиља и мржње који су покренули. Да су одговорни људи поднели би одмах оставке пред поразном чињеницом да су младе људе навели на зло.

Слика бр 1. Саопшћење ДС-а

22.10.2014

БУЗДОВАН КУЛТУРА ДЕМОКРАТСКЕ СТРАНКЕ

САОПШТЕЊЕ ЗА ЈАВНОСТ /22.10.2014.

Српска напредна странка са жаљењем констатује да је Демократској странци очигледно криво што је држава, у рекордно кратком року, пронашла починиоце срамних напада на представнике националних мањина, и што, после деценије и по „демократског“ пљачкања и пустошења, Србија постаје модерна и уређена земља.

Завист и љубомора Демократске странке је огромна, и уместо да покажу барем елементарно људско и грађанско задовољство што су виновници ових тешких кривичних дела пронађени и што ће бити санкционисани, они се оглашавају срамним „буздован саопштењима“, која, наравно, највише говоре о њима и њиховој политичкој култури.

Српска напредна странка наглашава да је управо Демократска странка „трајно нарушила стање у Србији“ својим пљачкањем државне имовине, завлачењем руке у џепове грађана, уништавањем и урушавањем фирми, отпуштањем 400.000 радника, историјском незапослености, цензуром и монополом над огласним простором у медијима, пласирањем најгорих лажи о свакоме ко не мисли као они...

Време у којем је Србија била понижена и опустошена заувек је прошло. Хтела Демократска странка то или не, Србија коначно постаје модерна, уређена држава, са јаким и независним институцијама, која поштује своје грађане и брине се о њима, држава у којој се инсистира на истинским демократским вредностима, и која је због тога уважавана у целом свету.

Слика бр. 2. Саопштење СНС-а

На основу квалитативне анализе два страначка саопштења, узимајући у обзир бројне дефиниције језика/говора мржње, потврђено је присуство елемената политички некоректног говора у саопштењима *обе странке*. Такав вид језика доказан је помоћу пет дискурсних стратегија: 1) метафоризације; 2) антагонизма ми-они; 3) прошлости; 4) (контра)оптужби и 5) ниподаштавања/исмевања појединца.

5.1. Стратегија метафоризације

Наслови саопштења су *Буздован на власти*, односно *Буздован култура Демократске странке*. У оба наслова именица *буздован* употребљена је метафорички, те има пежоративно значење: „ограничен човек, глупак, простак“ (Клајн, Шипка 2007:235), с тим да се у овом контексту не односи ни на једног појединца, већ на странку која стоји иза саопштења. Тако се већ у самом наслову, стратегијом употребе метафоричног значења речи, може претпоставити и каква ће бити садржина саопштења, односно став према политичком противнику, без обзира са које стане је он. Ова дискурсна

стратегија има своје упориште у дефинисању језика мржње у делу где се помиње жанр заснован на иронији (према Животић, Станојевић 2013:262).

5.2. *Страшеија антиаџонизма ми – они*

Иако је саопштење Демократске станае (263 речи⁷) нешто дуже од Српске напредне странке (199⁸), тај податак, осим структуре самог саопштења (три дужа пасуса код ДС-а; четири краћа пасуса код СНС-а) нема никакву функцију у самој анализи језика мржње. Оно што разликује саопштења јесте да се у саопштењу ДС-а, СНС помиње пет пута – сваки пут критички, негативно, а ДС ниједном:

1. СНС је тешко да се одмакне од зарђале кашике и сендвича за прогон мањина...
2. Сећамо се да је управо СНС патентирала киднаповања и мучка премлаћивања политичких противника
3. Насиље које СНС промовише није само вербално и доследно се спроводи и у економији...
4. Након две године јасно се види да је победа СНС велики цивилизацијски пораз за Србију...
5. Добро је што СНС изјавама високог функционера Игора Мирковића покушава да се огради од трагичне ситуације у коју је увела целу Србију.

У саопштењу СНС-а, које је уследило као рекација на саопштење ДС-а, владајућа странка помиње се два пута – оба пута позитивно, а опозициона четири пута – негативно:

1. СНС са жаљењем констатује да је ДС очигледно криво што је држава, у рекордно крајком року, иронишала њочиниоце срамних најада на предстванике националних мањина...
2. Завист и љубомора ДС-а је ојромна...
3. СНС најлашава да је управо ДС 'ишрајно нарушила сћање у Србији' својим иљачкањем државне имовине...
4. Хшела ДС што или не, Србија коначно иосћаје модерна уређена држава, са јаким и независним инстииуцијама...

Обе странке користе *страшеију антиаџонизма*⁹. На основу примера уочава се узајамна нетрпељивост услед супротних интереса, односно мишљења. Она странка која критикује је увек на *иравој, ираведној, доброј* страни, тамо где су и народ и држава, док је странка која је подвргнута

⁷ Укључујући и наслов саопштења.

⁸ Укључујући и наслов саопштења.

⁹ Антагонизам – противљење, непријатељство, трвење, опречност, непомирљиви сукоб (Клајн, Шипка 2007:121).

критици на *појрешној* страни, страни која је *лоша, појрешна, зависна, љубоморна, насилна, итрајикомична* и слично. Антагонизам је један од основних постулата на којима се темељи политички некоректан језик. Своју потврду има и у дефинисању језика мржње у делу дефиниције о „произвођењу непријатеља“ (према Вељак 2001).

5.3. *Страшеија прошлости*

У оба саопштења странке употребљавају догађаје из прошлости како би *погсеише* јавност на лошу политику – владавину својих опонената. На тај начин ствара се атмосфера „колективног негативног осећања“ (према Бугарски 2001:117), што се такође у једној од дефиниција говора мржње.

ДС отпукује СНС да и даље користи *полишику зарђалих кашика и сендвича*, желећи да укаже јавности да се СНС користи сличним методама као што је то чинила једна странка током деведесетих година 20. века, а чији су функционери били садашњи лидери СНС-а. Са друге стране, СНС оптужује ДС да јој је *криво* што је држава сада брзо пронашла починиоце напада на представнике националних мањина, што је *после деценије и по 'демократској' иљачкања и пустиошења* Србија сада уређена држава, што у ствари треба да значи да за време владавине ДС-а држава није била модерна и није функционисала како треба.

Аргументни из прошлости, без јасног објашњења тадашњег друштвено-политичког контекста, такође су једна од стратегија на основу којих се структурира језик мржње.

5.4. *Страшеија оишужбе и контраоишужбе*

Ова стратегија може се посматрати само на основу другог саопштења за јавност (СНС), јер да би била испитана и кроз прво саопштење (ДС), морали бисмо имати веома шири контекст, односно предзнање о томе да ли је због неког специјалног разлога уследило саопштење ДС-а. Анализа је показала да на основу оптужбе/прозивке опонентна, странка (понекад) покушава да понуди одговор, а чешће поставља контраоптужбу:

1. ДС оптужује СНС да влада *бузодваном, цензуром, насиљем, појоном* јер је 100 малолетника учествовало у нападима на националне мањине...
1. СНС одговара ДС-у да је *зависи и љубомора* ДС-а огромна и уместо да покаже елементарно људско задовољство што су изгредници ухапшени, ДС се оглашава *буздован саошшењима*...што говори о *њиховој* некултури..
2. ДС оптужује СНС, а подсећа (јавност) како је СНС патентирала *кигна-повања, иремлаћивања полииичких појшивника, медијске хајке, полииички монширане процесе*, како спроводи економско насиље над примацима социјалне помоћи, студентима, наставницима и адвокатима...

2. СНС не одговара ДС-у, већ упућује контраоптужбу у којој наводи да је ДС у време своје власти *иљачкала државну имовину и грађане, уништила вала фирме и отишћила 400.000 радника, сироводила цензуру и моноиол над огласним простором у медијима...*
3. ДС критикује СНС да је *неодговорна* и констатује да су функционери СНС стварно одговорни да би одмах *иоднели осћавке на државне функције јер су младе људе навели на зло...*
3. СНС не одговара ДС-у него упућује контраоптужбу: Хтела ДС (то да призна) или не, Србија постаје модерна, уређена држава...а време када је Србија (за време владавине ДС-а) била понижена и опустошена је прошло...

Контраоптужба се поставља када страна која се отпужује не може да понуди конкретан одговор, већ стратегијом контраоптужбе покушава да релативизује своју *кривицу*, односно жели да скрене пажњу (јавности) на то да је и страна која прозива такође *крива* за нешто. То је начин да се релативизује (било) чија кривица и представља још један од аргумената којима се гради језик мржње, по моделу – *Сви смо иомало криви, нема невиних*. На тај начин не може да се *зайшвори круи*. То је стратегија како би се јавности показало да ни они који оптужују нису ништа бољи/гори од оних које сами оптужују, односно представља увреду за групу људи који су део једне стран(к)е (према Hainze 2006:577).

5.5. Сйрашћеија нишодашћивања/исмевања иојединца

Стратегија којом се именом и презименом, односно само функцијом коју обавља (без навођења личног имена) ниподаштава/исмева појединац, уочена је само у саопштењу ДС-а – и то два пута.

1. У СНС-у су морали знати да *када иредседница Скуишћине Србије иозове на 'зайшрање семена зла' да ће се зло и доиодити*.

У овом примеру ДС критикује Мају Гојковић, која је председница Скупштине, не помињући њено име и презиме, али је (индиректно) оптужујући (без икаквих видљивих аргумената) да је њена *рекција* била подстрек за негативне догађаје који су уследили. У другом примеру иронично се прозива потпредседник СНС-а Игор Мировић именом и презименом:

2. Добро је што СНС изјавама високог функционера Игора Мировића покушава да се ограда од трагичне ситуације у коју је увела целу Србију.

На овај начин ДС актера којег помиње ставља у конфронтирајући положај у односу на странку у чијем врху се налази, опет без аргумената уносећи конфузију међу онај део јавности који не зна шта и када је Мировић изговорио када се *оирадио* од ситуације у коју је његова странка увела земљу.

Прилог за начин *добро* у овом контексту употребљен је у ироничном значењу јер се на тај начин чини да ДС поздравља потезе свог политичког опонента и да га на наки начин хвали, што му само наизлег *ћружа руку сарадње*. У наставку саопштења, што се може видети у последњем пасусу (слика 1), ДС тврди да тај став Мирковића није довољан и да би било добро да сви из СНС одступе са државних функција. Употреба стратегије ниподаштавања/исмевања појединца, без конкретних чињеница, такође је допринос структурирању саопштења за јавност са елементима језика мржње. Ова стратегија своје упориште има у елементу дефиниције у коме се наводи да је језик мржње у ствари „мржња према одређеним појединцима које одликују неке заједничке особине“ (Parekh 2006:214). У овом случају да су функционери једне те исте странке.

ЗАКЉУЧАК

Анализа два саопштења за јавност (ДС-а и СНС-а) показала је да страначке информативне службе, које су потписане иза таквих саопштења, у великој мери користе елементе политички некоректног говора у јавном дискурсу. Језик мржње маркиран је у насловима саопштења, лексиси, актерима у тексту који нису цитирани, а прозивају се, као и код изостајања доброг укуса.

Политички некоректан језик којим су се страначке информативне службе обраћале јавности, али и једна другој[□] потврђен је употребом следећих стратегија: метафоризација, антагонизам, фактор прошлости, (контра)оптужбе и ниподаштавање/исмевање појединца.

Дискурсне стратегије своју потврду нашле су у пет дефиниција језика мржње и то у деловима који се дефинишу као: иронија, произвиђење непријатеља, атмосфере колективног негативног осећања, увреда за групу људи који су део једне стране, као и мржње према конкретним појединцима који се апострофирају у саопштењима.

Анализа је показала да не постоје суштинске разлике у састављању страначких саопштења за јавност. Уколико би се уклонили елементи страначких обележја могло би се констатовати да их је састављала једна те иста служба по идентичном моделу.

Истраживање је показало да су страначка саопштења за јавност некултурна и таблоидизирана, што као последицу може имати тривијализацију политичког деловања и симплификовање политичке (не)одговорности и власти и опозиције.

Иако то није био предмет овог рада, истраживања су показала да велику одговорност за политичку (не)културу на јавној медијској сцени носе и сами новинари и уредници који су саопштења за јавност са елементима језика мржње делимично или у потпуности преносили у својим радио-телевизијским информативним емисијама, на страницама новина и порталима[□].

HATE SPEECH IN SERBIAN POLITICAL PARTIES' PRESS RELEASES

SUMMARY

The aim of this paper is to show what language is used by political parties when they accuse each other of the wrong policies. The most common form of political parties' addressing is the journalism genre of announcement which is, then, totally or partly transmitted by media. The qualitative analysis of announcements by Srpska napredna stranka and Demokratska stranka has shown a high percentage of hate speech in this ideological media genre. The analysis has established almost identical patterns the parties use to accuse their opponents: one party criticises the other, naming certain faults and past events and uses the model "we are here for the citizens, and you for your positions in the government". The other party does not respond to the accusations, but issues counter-accusations, also uses past events as arguments and model "we are good and we are victims, and you are evil and aggressive". Such public, that is, media appearances relativise political responsibility of both the government and the opposition.

Key words: journalism genre, press release, hate speech, political parties, Internet.

ЛИТЕРАТУРА

- Bell, Allan & Garrett, Peter (2001). *Approach to Media Discourse*. Oxford: Blakwell Publishers Ltd.
- Бранковић, Србобран (2009). *Методи искуственог исцраживања друштвених појава*. Београд: Мегатренд универзитет.
- Бугарски, Ранко (2001). *Лица језика*. Београд: Библиотека XX век.
- Валић Недељковић, Дубравка (2010). Стратегије нетолерантног говора медија. *Медијска култура – научно-стручни часопис из области медија*, бр. 1. 199-213.
- Васовић, Мирјана (2002). *Говор мржње*. Београд: Факултет политичких наука и Центар за либерално-демократске студије.
- Veljak, Lino (2001). *Politički korektan govor. Žene za mir*. Beograd: Žene u crnom. Dostupno na: <http://www.gayecho.com/aktivizam.aspx?id=3277&grid=2001&page=6#.VZhLVbUa7No> (посећено 01.07.2015).
- Dictionary of Media Studies (2006). London: A&C Black.
- Драшковић, Мимо (2010). Говор мржње – негативан и опасан феномен друштвене и масмедјске стварности. *Медијска култура – научно-стручни часопис из области медија*, бр. 1. 144-162.
- Ђорђевић, Тома (2007). *Теорија масовних комуникација* - треће издање. Београд: Институт за политичке студије.
- Ђурић, Душан (1997). *Новинарска енциклопедија*. Београд: МБГ.
- Ђурић, Душан (2003). *Новинарски лексикон*. Београд: ЈУ маркетинг прес и Вечерње новости.
- Животић, Радомир и Станојевић, Добривоје (2013). *Рејторика и јолијика*. Београд: Јасен.
- Закон о електронским медијима (2014). Доступно на: <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/zakoni/2014/2512-14.pdf> (посећено 01.07.2015).
- Закон о јавном информисању и медијима (2014). Доступно на: <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/zakoni/2014/2511-14.pdf> (посећено 01.07.2015).
- Итјул, Брус и Андерсон, Даглас (2001). *Писање вести и извештавање за данашње медије*. Београд: Медиа центар.

- Јевтовић, Зоран; Петровић, Радивоје и Арачки, Зоран (2014). *Жанрови у савременом новинарству*. Београд: Јасен.
- Клајн, Иван и Шипка, Милан (2007). *Велики речник стираних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј.
- Kolbacher, Florian (2006). The Use of Qualitative Content Analysis in Case Study Research. *Qualitative Social Research*, Vol. 7, No. 1, Art 21 – January 2006.
- Malović, Stjepan (2005). *Osnove novinarstva*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Matheson, Donald (2005). *Media Discourse – Analysing Media Texts*. New York: Open University Press.
- Parekh, Bhikhu (2006). Hate Speech. *Public Policy Research*, Vol. 12, No 4. 213-223.
- Пралица, Дејан (2005). Геј (ни)је ОК. *Линк – часопис за унапређење локалној електронској емисијама*, бр. 36-37. 10.
- Пралица, Дејан (2014). Језик мржње у српским и хрватским дневним новинама и њиховим Фејсбук издањима. У: Живанчевић-Секеруш, Ивана; Мајсторовић, Небојша (уредници) (2014). *Седми међународни интердисциплинарни симпозијум 'Сусрећ култура' – зборник радова*. (стр. 335-346). Нови Сад: Филозофски факултет.
- Радојковић, Мирољуб и Милетић, Мирко (2006). *Комуницирање, медији и друштво* – друго издање. Нови Сад: Стилос.
- Ружић, Невена (2010). Медији и говор мржње: међународни правни оквир. Сарајево: Медијационик онлајн. Доступно на: <http://www.media.ba/bs/etikaregulativa-novinarstvo-etika/mediji-i-govor-mrznje-medunarodni-pravni-okvir> (посећено 01.07.2015).
- Савић, Свенка (2004). *Жена скривена језиком медија – кодекс несексистичке употребе језика*. Нови Сад: Футура публикације.
- Савић, Свенка и др. (2009). *Рог и језик*. Нови Сад: Женске студије и истраживања и Футура публикације.
- Стојшин, Снежана (2014). Квалитативна и/или квантитативна анализа садржаја – специфичности примене. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, књ. XXXIX-I. 193-210.
- Табс, Стјуарт (2013). *Комуникација и принципи и контексти*. Београд: Клио.
- Talbot, Mary (2007). *Media Discourse – Representation and Interaction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Томић, Зорица (2003). *Комуникација* – друго издање. Београд: Чигоја штампа.
- Heinze, Eric (2006). View Absolutism and Hate Speech. *Modern Law Review*, Vol. 69. 543-582.

ИНТЕРНЕТ ИЗВОРИ

- http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2014&mm=10&dd=22&nav_id=914593 (посећено 01.07.2015).
- <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/504671/SNS-Demokrate-su-zavidne-i-ljubomorne> (посећено 01.07.2015).
- <http://www.ds.org.rs/> (посећено 01.07.2015).
- http://www.rtv.rs/sr_lat/vojvodina/novi-sad/ds-nasilje-maloletnika-ogledalo-sns_529137.html (посећено 01.07.2015).
- <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/1729524/Polemika+DS-a+i+SNS-a+.html> (посећено 01.07.2015).
- <https://www.sns.org.rs/> (посећено 01.07.2015).